

همبستگی عزت نفس با موفقیت تحصیلی در دانشجویان

پژوهشگران: زهره سلملیان^{۱*}، احسان کاظم نژادلیلی^۲

(۱) گروه پرستاری (آموزش بهداشت)، مربی، دانشکده پرستاری و مامایی و پیراپزشکی شرق گیلان، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، لنگرود، ایران

(۲) آمار حیاتی، استادیار، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۶/۲۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۴/۸

چکیده

مقدمه: امروزه از مهم ترین مشکلات نظام آموزشی، گسترش پدیده افت تحصیلی است. لذا شناخت عواملی که منجر به پیشرفت تحصیلی و مانع از افت می گردد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. عزت نفس از جمله عواملی است که مورد پژوهش بسیاری قرار گرفته است. بسیاری از مطالعات بیانگر ارتباط مستقیم بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی است لیکن بعضی از صاحب نظران رابطه مستقیم این دو را مورد تردید قرار داده اند.

هدف: این پژوهش با هدف تعیین همبستگی عزت نفس با موفقیت تحصیلی در دانشجویان انجام شده است.

روش کار: این مطالعه مقطعی از نوع توصیفی-تحلیلی می باشد. جامعه آماری عبارتند از ۲۳۸ دانشجو از بین کلیه دانشجویان درمقطع کارشناسی در دانشکده پرستاری و مامایی پیراپزشکی شرق گیلان که حداقل دو ترم تحصیلی را بصورت متوالی در این دانشکده گذرانده بودند. ملاک موفقیت تحصیلی، میانگین معدل دو ترم گذشته دانشجو و نداشتن سابقه مشروطی بود. گرد آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه ویژگی های فردی-آموزشی افراد و آزمون ۵۸ سؤالی عزت نفس کوپراسمیت انجام شد. داده ها با استفاده از روشهای آماری توصیفی و استنباطی نظیر آنالیز واریانس یک طرفه و آزمون های ناپارامتریک (اسپیرمن، من ویتنی یو، توکی و کروسکال والیس) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج: اکثریت افراد (۸۵/۷٪) دارای موفقیت تحصیلی و از عزت نفس بالای ۹۲/۸ درصد برخوردار بودند. میانگین و انحراف معیارمعدل افراد با عزت نفس پایین ۱۶/۱۶±۱/۷ و درافراد با عزت نفس بالا ۱۶/۵۱±۱/۲ بود. براساس آزمون اسپیرمن همبستگی معنادار آماری بین عزت نفس با موفقیت تحصیلی دانشجویان مشاهده نگردید. متغیر پیش بینی کننده موفقیت تحصیلی، رضایت از محیط رشد و تربیت خانوادگی افراد بود (OR=۱/۹۴، P=۰/۰۳۰).

نتیجه گیری: گرچه افراد با عزت نفس بالا از میانگین معدل بالاتری برخوردار بودند اما این رابطه معنادار نبود. لذا با توجه به تفاوت های فرهنگی و تغییرات سریع عوامل در طول زمان نمی توان بعنوان یک قانون عمومی و کلی، علل خاصی را برای همه جوامع مطرح نمود ولی وجود رابطه مثبت بالا بین موفقیت تحصیلی و رضایت دانشجویان از محیط رشد و تربیت خانوادگی آنان در این مطالعه شاید بتواند نشانگر خوبی برای اساتید مشاور دانشجویان باشد تا در مواقع بروز مشکلات از جمله افت تحصیلی به عامل خانوادگی توجه نمایند.

کلید واژه ها: وضعیت آموزشی، خود پندار، دانشجویان

مقدمه

آموزش عالی استفاده نموده و شرایط لازم برای زندگی اجتماعی موفق را کسب می نمایند. نقطه مقابل موفقیت تحصیلی، افت تحصیلی است.

آمار بسیار بالای افت تحصیلی به صورت ترک تحصیل، اخراج و توقف در تحصیل از نظر هزینه های آموزشی، هرساله خسارت های زیادی را به آموزش عالی در کشورهای جهان وارد می کنند. پیش بینی می شود که در آینده نیز با افزایش افت تحصیلی همه ساله بخشی از منابع انسانی و اقتصادی جامعه در دانشگاه ها با اخراج، ترک تحصیل، انصراف، مردودی و مشروطی دانشجویان ضایع گردد و آثار و پیامدهای ناگوار فردی و اجتماعی

دستیابی به بهره وری و بهبود کیفیت نظام آموزشی از اثرگذارترین عوامل توسعه کشورها است. تربیت نیروی انسانی کارآمد از جمله وظایف اصلی دانشگاه ها محسوب می گردد و توجه به تربیت آن ها از نظر آموزشی، پژوهشی و فرهنگی بسیار حائز اهمیت است.

در این راستا، موفقیت تحصیلی دانشجویان از جمله اهداف اساسی برنامه های آموزشی و ازجمله مهم ترین نگرانی های استادان، مسؤولین آموزش دانشگاه و خانواده-های دانشجویان می باشد. دانشجویان به واسطه موفقیت در تحصیل به موقعیتی دست می یابند که از حداکثر نیروی درونی و بیرونی خود برای دستیابی به اهداف

فراوانی به وجود آورد. در کشور ما، این امر از مهم ترین مشکلات کنونی نظام آموزشی است و هر ساله ده ها میلیارد ریال از بودجه کشور را به هدر می دهد و نیروهای بالقوه و سرمایه های جامعه که همان نیروی انسانی است بی ثمر می ماند (۱). بنابراین، توجه به عواملی که منجر به پیشرفت تحصیلی شده و مانع از افت آن گردد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. مطالعات تاثیر عوامل متعددی را در موفقیت دانشجویان مورد بررسی قرار دادند. پاره ای از این عوامل عبارتند از: ضریب هوشی، جنسیت، غیبت پدر، امید، خود پنداره، منبع کنترل و حمایت های اجتماعی که منجر به گسترش عزت نفس می گردند.

عزت نفس جزئی از خود پنداره فرد است که شامل جنبه های شناختی، رفتاری و عاطفی می باشد و عبارت است از درجه تصویب، تأیید و ارزشی که شخص نسبت به خود احساس می کند و یا قضاوتی که فرد نسبت به ارزش خود دارد. تحقیقات انجام شده در زمینه عزت نفس نشان داده اند که عزت نفس در پاسخ به واکنش دیگران بخصوص افراد مهم به ویژه والدین رشد می کند (۲،۳). کوپر اسمیت (Kouper Smith) عزت نفس را یک ارزشیابی فردی معرفی کرده است که معمولاً با توجه به خویشتن حفظ می شود. به این ترتیب عزت نفس عبارت است از قضاوتی فردی از شایستگی، که ویژگی عام شخصیت است نه یک نگرش لحظه ای یا مختص به موقعیت های خاص (۴). ماسن (Masn) برخلاف اسمیت معتقد است که عزت نفس همیشه ثابت نیست او ادعا می کند که آزمودنی های اسمیت بچه های دبستانی ۱۰-۱۲ ساله بودند و این دوره ای است که مفهوم خود نسبتاً پایدار بنظر می رسد. به عنوان مثال تحقیقات مختلف نشان داده اند که بین سنین ۱۳-۱۱ سالگی عزت نفس کاهش می یابد (۵). افرادی که دارای عزت نفس بالا هستند تمایل دارند بیشتر به نقاط قوت خود توجه کنند تا به نقاط ضعفشان، همچنین این افراد برای قبول ارزیابی های مثبت از خودشان آماده تر هستند، در حالیکه افراد با عزت نفس پائین احتمالاً بیشتر ارزیابی های منفی را قبول می کنند (۶). عزت نفس از جمله مفاهیمی است که مورد

پژوهش بسیاری از روان شناسان قرار گرفته است. تحقیقات زیادی ارتباط بین عزت نفس با مفاهیمی همچون موفقیت و پیشرفت تحصیلی را به صورت ارتباط مثبت و معنادار آماری گزارش کرده اند (۷-۱۲). حتی از نمرات عزت نفس به عنوان پیشگویی برای موفقیت های تحصیلی استفاده نموده اند (۱۳). برخی متخصصین معتقدند که عزت نفس با پیشرفت تحصیلی رابطه ضعیفی دارد، زیرا اگر فرد احساس خوبی نسبت به خود داشته باشد، تأثیر زیادی بر پیشرفت تحصیلی او ندارد، در حالی که گروهی بیان می کنند که این اعتماد به نفس و احساس خوب بودن منجر به تلاش بیشتر برای رسیدن به استانداردها بالاتر و پیشرفت می گردد (۱۴). همچنین صاحب نظران دیگر رابطه مستقیم این دو را مورد تردید قرار داده و معتقدند که عزت نفس متوسط یا بالا، تأثیر مهم و معناداری بر عملکرد تحصیلی نداشته، اما عزت نفس پایین تأثیر بازدارنده ای بر پشتکار و اعتماد و عملکرد تحصیلی دارد (۱۵). ارتباط بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در مطالعات متعددی بررسی شده است اما این ارتباط به طور دقیق مورد بررسی قرار نگرفته است و وجود نتایج متناقض در مطالعات، در کنار اهمیت موضوع پیشرفت تحصیلی و اثرات فراورده های نظام آموزشی بر فرد و جامعه، لزوم انجام پژوهش های بیشتر را تأیید می نماید. لذا این مطالعه با هدف تعیین همبستگی عزت نفس با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی پیراپزشکی شرق گیلان (لنگرود) انجام شد.

روش کار

این مطالعه مقطعی از نوع توصیفی - تحلیلی بوده که بر روی کلیه دانشجویان دانشکده لنگرود شامل رشته های پرستاری، مامایی، علوم آزمایشگاهی، رادیولوژی، اتاق عمل و هوشبری مقطع کارشناسی که حداقل دو ترم تحصیلی را بصورت متوالی در این دانشکده گذرانده بودند و سابقه مصرف داروهای سایکوتیک، طلاق در خانواده، سابقه بستری شدن در بیمارستان در سه ماهه اخیر و همچنین مرگ اعضاء خانواده در شش ماهه اخیر نداشتند طی اسفند سال ۸۹

انجام شد. مطالعه بر اساس برآورد ضریب همبستگی حدود ۰/۵، سطح اطمینان ۹۵ درصد و با توجه به نمونه گیری آسان مبتنی بر کل جامعه واجد شرایط (۳۱۸ نفر) انجام شد. به کلیه افراد واجد شرایط در صورت تمایل و پس از اخذ رضایت و اعلام محرمانه ماندن اطلاعات و همچنین در اختیار قرار دادن نتایج مربوطه در صورت تمایل پرسشنامه داده شد. بمدت دو هفته پرسشنامه ها توزیع و ۲۵۱ پرسشنامه برگشت داده شد. با توجه به میانگین معدل دو ترم تعداد ۲۳۸ پرسشنامه تکمیل شده دارای شرایط معدل گیری و بررسی از نظر عزت نفس بودند. ابزار گرد آوری اطلاعات، شامل پرسشنامه ویژگی های فردی واحدهای مورد پژوهش (سن، جنس، رشته تحصیلی، معدل، وضعیت تاهل، تعداد فرزندان و رتبه تولد فرد، میزان درآمد خانواده، تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر و مادر، محل اقامت) و مقیاس ۵۸ گزینه ای کوپراسمیت بود. این مقیاس دارای ۸ سوال دروغ سنج است (۶-۱۳-۲۰-۲۷-۳۴-۴۱-۴۸-۵۵) در صورت اخذ بیش از ۴ نمره از ۸ سوال اعتبار آزمون پایین است. نمره سوالات (۲-۴-۵-۱۰-۱۱-۱۴-۱۸-۱۹-۲۱-۲۳-۲۴-۲۸-۲۹-۳۰-۳۲-۳۶-۴۵-۴۷-۵۷) از پاسخ بلی یک و از پاسخ خیر نمره صفر می باشد. نمره بقیه سوالات از پاسخ خیر یک و از بلی صفر است. موسوی به نقل از ابراهیمی، پایایی نتایج این پرسشنامه را در میان دانش آموزان و دانشجویان ایرانی بررسی کرده که ضریب آن در نمونه های دانش آموزی ۰/۸۰ و در نمونه های دانشجویی ۰/۸۵ گزارش شده است. همچنین ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در مطالعه موسوی ۰/۷۴ گزارش شده است (۱۶). بررسی عملی بودن این مقیاس در مناطق ۱۹ گانه تهران نشان داد ضریب اعتبار پرسشنامه ۰/۸۹ بوده است (۱۷). ۵۰ سوال این مقیاس، عزت نفس را در ۴ حیطه عزت نفس کلی، عزت نفس اجتماعی یا همسالان، عزت نفس خانوادگی و عزت نفس تحصیلی تقسیم می کند. پرسشنامه بارها در ایران مناسب سازی شده و در پژوهش ها و پایان نامه های مختلفی از این ابزار استفاده شده است (۲۴-۱۸). همچنین سال های اخیر به نقل از میرزایی و همکاران در پژوهش های شکرشکن و نیسی، پور فرجی و همکاران،

حیدری و همکاران، جوان بخت و همکاران و مرادی شهر بابک و همکاران نیز مورد استفاده قرار گرفته است (۲۴). مرکز هوش آزمای نوین نیز در تحقیقی که در سال ۱۳۷۰ بر روی ۲۳۰ دانش آموز شهر تهران انجام داده، از این آزمون استفاده کرده و میانگین نمره به دست آمده از آزمون ۵۸ گزینه ای کوپراسمیت را ۲۵/۴ به دست آورده است (۲۵). با توجه به میانگین مذکور، افرادی که در این آزمون نمره بیشتر از ۲۶ کسب کرده اند دارای عزت نفس بالا و افرادی که نمره کمتر از ۲۶ گرفته اند، دارای عزت نفس پایین قلمداد شده اند (۲۴، ۱۸، ۱۷). ملاک موفقیت تحصیلی در این مطالعه، میانگین معدل دو ترم گذشته دانشجویان و نداشتن سابقه مشروطی بود. با توجه به اینکه در بین دانشجویان مورد بررسی سابقه مشروط شدن وجود نداشت، لذا افرادی که میانگین معدل دو ترم تحصیلی شان بیشتر از ۱۵ بوده، دارای موفقیت و کمتر از آن فاقد موفقیت تحصیلی قلمداد شدند. تحلیل آماری داده ها با استفاده از نسخه SPSS16 انجام شد. سنجش شاخصهای توصیفی نظیر فراوانی نسبی، میانگین، میانه و انحراف معیار جهت رسیدن به اهداف توصیفی تحقیق صورت گرفت و همچنین جهت نشان دادن ارتباط از آزمون های آنالیز واریانس یک طرفه و آزمون های ناپارامتریک (اسپیرومن، من ویتنی یو، توکی و کروسکال والیس) استفاده شد.

نتایج

یافته های پژوهش نشان داد، میانگین سنی $21/5 \pm 2/4$ سال است. از مجموع شرکت کنندگان، $34/3$ درصد دانشجوی پرستاری، $19/5$ درصد مامایی، $18/7$ درصد رادیولوژی، $2/4$ درصد هوشبری، $13/5$ درصد علوم آزمایشگاهی و $11/6$ درصد از رشته اتاق عمل بودند. میانگین معدل $20/4$ نفر ($85/7$ ٪) از واحدهای مورد پژوهش بالای ۱۵ و 34 نفر ($14/3$ ٪) زیر ۱۵ بود. بر اساس آزمون اسپیرمن بین عزت نفس دانشجویان با متوسط معدل دو نیم سال تحصیلی دانشجویان رابطه معنی دار آماری دیده نشد. میانگین و انحراف معیار معدل افراد با عزت نفس پایین $16/16 \pm 1/7$ و در افراد با عزت نفس بالا

خانواده بود ($P=0.03$). بطوری که دانشجویان با رضایت بالا از محیط رشد و تربیت خانواده نسبت به واحدهای با رضایت پایین، $1/94$ برابر موفقیت تحصیلی بالاتری داشتند. بر اساس آزمون های آماری بین موفقیت و عزت نفس با رشته تحصیلی، سن، تعداد فرزندان و رتبه تولد فرد، وضعیت تاهل، میزان درآمد خانواده، تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر و مادر، محل اقامت ارتباط معنادار آماری دیده نشد.

جدول شماره (۱): میانگین و انحراف معیار معدل و نمره عزت نفس

واحدهای مورد پژوهش به تفکیک رشته تحصیلی

رشته	تعداد(درصد)	معدل	
		میانگین±انحراف معیار	عزت نفس
پرستاری	۸۴(۳۵/۳)	۱۶/۲۶±۱/۳۵	۳۶/۵۹±۷/۲۵
مامایی	۴۵(۱۸/۹)	۱۶/۲۷±۱/۰۱	۳۵/۹۳±۶/۱۶
رادیولوژی	۴۴(۱۸/۵)	۱۶/۸۹±۱/۳۴	۳۶/۳۸±۷/۵۳
علوم آزمایشگاهی	۳۲(۱۳/۴)	۱۶/۸۲±۱/۰۹	۳۷/۷۰±۶/۴۲
اتاق عمل	۲۹ (۱۲/۲)	۱۶/۴۱±۱/۲۷	۳۶/۵۱±۸/۶۹
هوشبری	۴(۱/۷)	۱۴/۶۵±۱/۸۷	۳۶/۸۳±۳/۸۱۶
جمع	۲۳۸ (۱۰۰)	۱۶/۴۱±۱/۲۷	۳۶/۵۷±۷/۰۷

جدول شماره (۲): برآورد ضریب رگرسیونی رضایت از محیط

رشد و تربیت با میانگین معدل براساس مدل لجستیک

نام متغیر	شانس نسبی	خطا معیار	سطح معنی دار	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای شانس نسبی
رضایت از محیط رشد و تربیت خانوادگی	۱/۹۴	۸۹۴	۰/۰۳۰	۱/۲۱۰-۲۵۷/۴۰

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش بیانگر آن است که افراد با عزت نفس بالا از میانگین معدل بالاتری برخوردار بودند، ولی بین میانگین معدل کل افراد دارای عزت نفس بالا و پایین اختلاف معناداری آماری وجود نداشت.

در تعدادی از مطالعات انجام شده پیرامون عزت نفس و وضعیت تحصیلی دانشجویان، واژه های موفقیت و گاهی نیز پیشرفت تحصیلی مترادف منظور گردیده و برای سنجش از معدل ترم گذشته و یا میانگین معدل دو ترم استفاده گردیده است. در پاره ای از این مطالعات معدل دارای نقطه برش بوده است. سیف در رابطه با اینکه آیا بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی(معدل) اختلاف

یافته های پژوهش حاکی از آن است که حداقل نمره عزت نفس واحدهای مورد پژوهش ۱۵ و حداکثر ۴۹ می باشد. $7/2$ درصد واحدها از عزت نفس پایین و $92/8$ درصد از عزت نفس بالایی برخوردار بودند. از نظر جنسیت و تاهل اکثریت ($74/9\%$) واحدهای مورد پژوهش مونث $86/9$ درصد مجرد و $12/4$ درصد متاهل بودند. میانگین معدل در جنس مونث $16/64 \pm 1/03$ و جنس مذکر $15/76 \pm 1/63$ بود. میانگین عزت نفس در جنس مؤنث $36/79 \pm 6/87$ و در مذکر $35/92 \pm 7/66$ بود. آزمون های آماری بیانگر آن است که رابطه عزت نفس با جنسیت معنادار نبوده ولی بین معدل دانشجویان با جنسیت بر اساس آزمون من ویتنی رابطه معنادار آماری وجود دارد ($P=0/0001$).

یافته های پژوهش نشان داد $6/4$ درصد افراد مورد پژوهش نسبت به رشته تحصیلی شان علاقه کم، 49 درصد متوسط و 44 درصد علاقه زیاد دارند. در بررسی مقایسه ای میانگین معدل و عزت نفس به تفکیک میزان علاقه به رشته تحصیلی، نتایج آنالیز واریانس یک طرفه نشان داد که میانگین عزت نفس در دانشجویان به تفکیک شدت علاقه به رشته تحصیلی معنادار است ($P=0/0001$). در حالیکه بین میزان علاقه به رشته تحصیلی با میانگین معدل کل ($p=0/53$) اختلاف آماری، معنادار نمی باشد.

در پاسخ به سوال میزان رضایت مندی از محیط رشد و تربیت توسط خانواده، $65/4$ درصد در حد زیاد، $30/9$ درصد متوسط و $3/7$ درصد در حد کم ابراز رضایت نمودند و 5 پرسشنامه بدون پاسخ بود. بر اساس آزمون توکی رضایت مندی از محیط رشد و تربیت توسط خانواده با میانگین معدل دانشجویان دارای رابطه معنادار آماری بوده ($p=0/003$) ولی با عزت نفس معنادار نبود. در بررسی چندگانه جهت تعریف یک مدل مناسب موفقیت تحصیلی در دانشجویان مورد پژوهش بر اساس مدل رگرسیون لجستیک چندگانه با متغیرهای تحقیق مدل نهایی بصورت جدول شماره ۲ می باشد. با توجه به اطلاعات جدول تنها متغیر پیش بینی کننده موفقیت تحصیلی در بررسی چندگانه، عامل رضایت دانشجویان از محیط رشد و تربیت

معنادار وجود دارد یا خیر، می نویسد نتایج متفاوتی وجود دارد به طوریکه که محققانی مانند مفتاح، میرعلی یآوری، براتوند (Bratond) باتل (Batle) برای (Bray) امدائور (Emdaoor) و همکاران در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد، در حالی که تعدادی از محققین مانند فروغی، یوسفی، صمدی هره دشت و پتیبوم (Pottebaum) و همکاران هیچ رابطه ای بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در تحقیقات خود نیافتند (۲۷). بطور کلی بیشتر یافته های حاصل از مطالعه در دانش آموزان نشان داد که بین عزت نفس با موفقیت تحصیلی همبستگی بیشتری بوده و با افزایش مقطع تحصیلی این رابطه کم رنگ تر می شود (۲۸). شاید این امر ناشی از نقشهای متعددی است که دانشگاه به عهده دارد، محیط دانشگاه ضمن اینکه یک محیط آموزشی است، یک محیط اجتماعی نیز هست و مخاطرات خاص خود را دارد. برخی از دانشجویان در دوران دانشجویی با مشکلات کم و بیش بزرگ رو به رو می شوند، مثل عدم علاقه به رشته تحصیلی، احساس ناتوانی در یادگیری، انتخاب واحد نادرست، احساس اجبار در پذیرفتن مقررات آموزشی، مشکلات محیط خوابگاه، نیاز مالی، غربت، نگرانی نسبت به شغل آینده. البته همه مسائل روانی و اجتماعی دانشجویان برخاسته از شرایط آموزشی یا اجتماعی دانشگاه نیست و ویژگی های شخصی و خانوادگی آنها نیز دخالت دارد (۲۹).

در این پژوهش اختلاف معناداری بین عزت نفس دانشجویان پسر و دختر مشاهده نشد، ولی میانگین معدل دانشجویان دختر به طور معناداری بیشتر از پسران بود. این یافته با تعدادی از مطالعات دیگر همخوانی دارد (۷،۲۶) و مغایر با یافته های تمنایی فر و همکاران می باشد که نشان دادند، میان جنسیت و عزت نفس اختلاف معناداری وجود داشته به نحوی که زنان، دارای عزت نفس بیشتری نسبت به مردان بودند (۳۰). به گزارش میرزایی و همکاران، تامپسون (Thompson) و انگرلیدر (Ungerlider) نیز در مطالعه خود عزت نفس دختران را بیش از پسران گزارش

کرده و عامل موفقیت تحصیلی دختران را اعتماد به نفس بیشتر برشمردند (۲۴).

به نظر می رسد در جامعه کنونی برخورد والدین بعنوان مهمترین عامل شکل دهی عزت نفس با پسران و دختران اختلاف چندانی ندارد و از طرف دیگر موفقیت بهتر دختران نسبت به پسران شاید ناشی از تفاوت نگرش این دو جنس باشد. هدف تحصیل پسران عمدتاً مسائل مالی و اقتصادی بوده ولی دختران بیشتر جهت ابراز شخصیت و هویت اجتماعی به تحصیل می پردازند. بین عزت نفس دانشجویان علاقمند و غیر علاقمند به رشته تحصیلی اختلاف معنی داری دیده شد، درحالی که علاقمندی به رشته تحصیلی با معدل تحصیلی دانشجویان از نظر آماری معنی دار نبود. این یافته با مطالعه زارع همخوانی دارد که بین علاقه به رشته تحصیلی با عزت نفس دانشجویان رابطه معنی دار آماری وجود داشته ولی با معدل دانشجویان اختلاف مشاهده نشده است (۲۰).

ارتباط بین عزت نفس با موفقیت تحصیلی (دانشجویان با کنترل عوامل زمینه ای و مداخله گر) نشان داد که تنها متغیر پیش بینی کننده موفقیت تحصیلی در بررسی چندگانه، عامل رضایت بالای واحدهای مورد پژوهش از محیط رشد و تربیت توسط خانواده نسبت به واحدهای با رضایت پایین، ۱/۹۴ برابر موفقیت تحصیلی بالاتر را سبب شده است. به بیان دیگر، اگر چه ارتباط بین عزت نفس و موفقیت تحصیلی تأیید شده، اما عواملی مثل حمایت خانواده، مدرسه، معلم، اجتماع، فرهنگ و شیوه زندگی نیز توانسته است با ایجاد موفقیت های تحصیلی در ارتباط می باشد. شاید پیشرفت تحصیلی دانشگاهی بیشتر تحت تأثیر این عوامل و اثرات تعاملی آنها بوده و بنابراین، با عزت نفس رابطه کم رنگ تری نشان دهد که نیازمند بررسی و تحقیق بیشتر است (۳۱).

لارنس (Lawrence) و بیشتر نظریه پردازان اتفاق نظر دارند، که زیر بنای عزت نفس در خانواده و از نخستین سال های زندگی بنیان گذاشته می شود و نگرش والدین در شکل گیری عزت نفس موثر است (۴).

به نظر می رسد که تعامل والدین و کودک در سه

زمینه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. اولین حیطه به میزان پذیرش، علاقه، عاطفه و گرمی ابراز شده نسبت به کودک مربوط می شود. حوزه حساس دوم در تعامل والدین و فرزندان بر آسان گیری و تنبیه مربوط است. اطلاعات موجود نشان می دهد که والدین کودکان با عزت نفس بالا خواسته های مشخص و روشنی دارند که با عزم راسخ اعمال می شود. حوزه حساس سوم در تعامل والدین و کودکان در مورد اعمال رویه های دموکراتیک است. والدین کودکانی که عزت نفس بالایی دارند مجموعه قوانین گسترده ای برقرار می کنند و اشتیاق به انجام دادن آنها دارند. ولی این رفتارها در محدوده تعیین شده غیراجباری و با پذیرش حقوق و عقاید کودک همراه است (۵). گرچه در این پژوهش رابطه معنادار آماری بین عزت نفس و موفقیت تحصیلی مشاهده نشده است، ولی نتایج حاکی از آن است که افراد با عزت نفس بالا میانگین معدل بالاتری داشتند. بنظر می رسد موفقیت تحصیلی و عزت نفس دارای یک رابطه متقابل باشند یعنی از طرفی داشتن عزت نفس موجب موفقیت می شود، زیرا که خود باوری و تلقی مثبت از خویش در یادگیری و ایجاد انگیزش برای تحصیل اثر می گذارد و موجب موفقیت در تحصیل می گردد. از طرف دیگر موفقیت های تحصیلی و رسیدن به مدارج بالا موجب ارتقای عزت نفس می شود. بطور کلی پیشرفت های انسان در هر زمینه ای و تجربه موفقیت، احساس خود باوری، ارزشمندی و توانمندی در هر موردی باعث افزایش عزت نفس در او می شود (۶).

نتایج مطالعه آلوز (Alves) و همکاران نشان داد اشخاصی که از عزت نفس بیشتری برخوردار هستند، در مقایسه با اشخاص با عزت نفس کم، در برابر مسائل زندگی و مشکلات مقاومت بیشتری کرده و در نتیجه احتمال موفقیتشان بیشتر است. از طرفی، پیشرفت تحصیلی با اعتماد به نفس، بخصوص در نمونه های جوان تر ارتباط مثبت دارد و در افرادی که در سطوح بالاتر تحصیل بودند، این ارتباط کم رنگ گزارش شده است (۳۲).

البته در تفسیر نتایج، محدودیت های پژوهش نیز می تواند دخیل باشد. کاهش حجم نمونه و عدم پاسخ-گویی بعضی از دانشجویان به سؤالات پرسشنامه از

محدودیت های این پژوهش بود. نداشتن انگیزه یا رغبت برای پاسخ گویی به پرسشنامه های تحقیقاتی، از مشکلات رایج این نوع پژوهش ها می باشد. انجام پژوهش های طولی با حجم نمونه بزرگ و لحاظ کردن متغیرهای دخیل و کنترل متغیرهای مزاحم برای رسیدن به نتایج بهتر توصیه می گردد.

از یافته های فوق می توان اینگونه نتیجه گیری نمود که عوامل تعیین کننده موفقیت در این مطالعه، رضایت از محیط خانوادگی و جنسیت هستند. وجود رابطه مثبت و بالا بین معدل واحدهای مورد پژوهش با رضایت دانشجویان از محیط رشد و تربیت خانوادگی آنان می تواند راهنمایی برای اساتید مشاور دانشجویان باشد، لذا پیشنهاد می شود تا در مواقع بروز مشکلات از جمله افت تحصیلی به عامل خانوادگی فرد توجه بیشتری نمایند. همچنین دانشجویان دارای عزت نفس بالا از موفقیت تحصیلی بیشتری برخوردار بودند. توجه به وضعیت عزت نفس دانشجویان و بکارگیری روشهایی که موجب تقویت عزت نفس می شود مانند روش های مشاوره یا کارگاه هایی که موجب ارتقای عزت نفس دانشجویان می شود، احتمالاً در بهبود وضعیت تحصیلی نقش خواهد داشت. ولی بنظر می رسد که عوامل دیگری که مرتبط با شرایط فرهنگی و عاطفی جامعه ما هستند می توانند با موفقیت تحصیلی در ارتباط مستقیم باشند، در این راستا انجام پژوهش های جامع تر توصیه می گردد.

تشکر و قدردانی

از بذل مساعدت مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی و معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان به خاطر حمایت از این طرح و از محبت و همکاری معاونت محترم و اعضاء شورای پژوهشی دانشکده شرق گیلان، آقای دکتر عیوضی و خانم ها غلامی دوست و محمدی از واحد آموزش دانشکده و همچنین از دانشجویان مشارکت کننده در پژوهش صمیمانه تشکر می نمایم.

References:

1. Gulshan Foomani R. *Sociology of Education*. Tehran-Shifteh. 1996. [Text in Persian].
2. Coopersmith S. *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: Freeman. 1967.
3. Smith EE, Nolen-Hoeksema S, Fredrickson B, Loftus G. Atkinson and Hilgard's introduction to psychology. 14th ed. New York: Wadsworth Pub. 2002.3
4. Lawrence P. *Personality Psychology* - translated by M J Javadi and Alderman p. Tehran: Ayesh 2002. [Text in Persian].
5. Masn, H. *child growth and character* - translations Basayy Mahshid. the mother of books published. 1994[Text in Persian].
6. Hosseini-Nasab Seyed D, Vojdanparast H. *The relationship between self-esteem and academic achievement of students in basic sciences, human sciences, teacher education institutions* - University College of Human Sciences Literature. PP:101-125 [Text in Persian].
7. Ross CE, Broh BA. *The roles of self-esteem and the sense of personal control in the academic achievement process*. *Sociology of Education*. 2000. 73.pp: 270-84.
8. El-Anzi F. *Academic achievement and its relationship with anxiety, self-esteem, optimism, and pessimism in Kuwaiti students*. *Soc Behav Pers*. 2005, 33: 90-5.
9. Miyamoto RH, Hishinuma ES, Nishimura ST, Nahulu LB, Andrade NN, Geobert DA, et al. *Path models linking correlates of self-esteem in a multi-ethnic adolescent sample*. *Pers Indiv Differ*. 2001. 31.pp: 701-12.
10. Sarid O, Anson O, Yaari A, Margalith M. *Academic stress, immunological reaction, and academic performance among students of nursing and physiotherapy*. *Res Nurs Health*. 2004. 27.pp: 370-7.
11. Ghorbani N, Watson PJ, Bing MN, Davison HK, Lebereton D. *Two facets of self-knowledge: crosscultural development of measures in Iran and the United States*. *Genet Soc Gen Psychol Monogr*. 2003. 129.pp:238-68. [Text in Persian].
12. Lin YR, Shiah IS, Chang YC, Lai TJ, Wang KY, Chou KR.. *Evaluation of an assertiveness training program on nursing and medical students assertiveness, self-esteem and interpersonal communication satisfaction*. *Nurse Educ Today*. 2004. 24.pp: 656-65.
13. Muijs RD. *Predictors of academic achievement and academic self-concept; a longitudinal perspective*. *Br J Educ Psychol*. 1997 Sep. 67 (Pt 3).pp: 263-77.
14. Ross CE, Broh BA. *The roles of self-esteem and the sense of personal control in the academic achievement process*. *Sociology of Education* 2000; 73(4): 270-84.
15. Tad K. *study of communication and the amount of learning Self Care skills in young adults 11 to 15 years old boy infected with To paralysis brain in the center of welfare children and young adults in* -(Ms Thesis)- : College of Nursing science University Welfare Organization and we create Tehran. 1998. [Text in Persian].
16. Mousavi, S V. *The relationship between attribution styles And students' Self Esteem of university students*. *Journal of Psychology & Education*. 2005;34(2): 125-151. [Text in Persian].
17. Sabet M. *survey of validity, reliability and Normative Self Esteem test cooper smite in Tehran nineteen branches of education*.(MS Thesis).Tehran: Allameh Tabatabai University.1996. [Text in Persian].
18. Hosseini MA, Dezhagam M, Myrlashady J. *Correlation self-esteem and academic achievement in students Rehabilitation, Tehran University of Sciences Welfare and*
19. *Rehabilitation. Iranian Journal of Medical Education* 2007; 7 (1): 137 -42. [Text in Persian].
20. Biyabangard I. *The relationship between , locus of control , self-esteem and academic achievement in junior high school boys-* (MS Thesis) .Tehran - Allama -1991. [Text in Persian].
21. Zare N, Daneshpajoo F, Amini M, Razeghi M, Fallahzadeh M - *Relationship between Self-esteem, General Health and Academic Achievement* . *Iranian Journal of Medical Education* 2007; 7 (1): 59-67[Text in Persian].
22. Samadi Here Dasht S . *Comparison of self-esteem and its relationship with psychological problems of Guilan University* -(Ms Thesis)- Allameh Tabatabai University in Tehran 1994. [Text in Persian].
23. Hassanzadeh R, Imanifar P. *Relationship Creativity with academic achievement of adolescents and youth*. *journal of sociology* . 2010 . 3(1) - PP: 55-65. [Text in Persian].
24. Kobal D, Musek J. *Self-concept and academic achievement: Slovenia and France*. *Pers Indiv Differ*. 2001. 30 (5).pp: 887-99.
25. Mirzaei Alavijeh M, Rajaei N Rezaei F Hasanpoor S Pirouzeh R Babaei Borzabadi M- *Comparison of self-esteem, locus of control and their relationship with university students' educational status* - *Journal of Training and Development Center for Medical Sciences of Yazd*. 2012. 7 (1). pp: 58-71. [Text in Persian].
26. The New Intelligence test - test the concept. Tehran Ferdowsi, zip code 15999. Phones 88808585-021. [Persian].
27. Kamali S, Gafary E. *Correlation between self-Concept and academic achievement of pages, School of Nursing and Midwifery- Education Development Journal of Zanjan University of Medical Sciences*. Zanjan 2009. 2 (2). pp: 17-24. [Text in Persian].
28. Seyf AA. *The new educational psychology*. Tehran: Loran; 2009[Text in Persian].
29. Wickline VB. *Ethnic differences in the self-esteem/academic achievement relationship: a metaanalysis*. [cited 2006 May 21]. Available from: http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED481665&ERICExtSearch_SearchType_0=eric_accno&accno=ED481665
30. Bahrami H. *Psychological Problems of social studies students*. *Proceedings of the Third Students' Mental Health Smynarsasy collections* . Tehran: Iran University of Science and Technology. 2006. [Text in Persian].
31. Tamannaifar MR, Sedighi Arfai F, Salami Mohammadabadi F. *Correlation between emotional intelligence, self-concept and self-esteem with academic achievement*. *Iranian Journal of Educational Strategies*. 2010 Fall. 3 (3).PP: 121-6. [Text in Persian].
32. Lopez EJ, Stewart E, Garcia-Vasquez. *Acculturation, social support and academic achievement of Mexican and Mexican American high school students: an exploratory study*. *Psychology in the Schools*. 2002. 39 (3).pp:245-5
33. Alves-Martins M, Peixoto F, Gouveia-Pereira M, Amaral V, Pedro I. *Self-esteem and academic achievement among adolescents*. *Educational psychology* 2002; 22(1): 51-62.

Correlation between self-concept and academic achievement of students

BY: Salmalian Z^{*1}, Kazemnezhad Leili E²

1) Department of Nursing (Health education), Instructor, School of Nursing, Midwifery and Para medicine, Guilan University of Medical Sciences, Langroud, Iran

2) Bio-statistics, Assistant professor, Social Determinants of Health Research Center, School of Nursing and Midwifery, Guilan University of Medical Science, Rasht, Iran

Received: 2012/09/12

Accept: 2013/06/29

Abstract

Introduction: Nowadays the most important problem of our educational system is educational subsidence phenomenon. Therefore knowing factors which improves education and prevents is of special importance. Self-concept is among factors studied a lot. Many studies indicate a direct relationship between self-concept and educational subsidence but some experts doubt the direct relationship of these two concepts.

Objective: This study aimed to determine the correlation between self-concept and academic achievement of students.

Methods: This is a cross-sectional descriptive – analytical study. Study population consisted of 238 BS level students East Gilan Faculty who spent at least two consecutive semesters in this college. The criteria of academic achievement included students' grade point average of last two semesters and no history of probation. Data gathering instrument included personal-educational characteristic questionnaire and Cooper smith 58 -item test on self concept. Data were analyzed using descriptive and inferential statistical methods such as one way variance analysis and nonparametric tests (Spearman, Mann-Whitney, Kuriscal Wallis and Tukey tests).

Results: The majorities (85.7 %) were educationally successful and (92.8%) had high self-concept. Average grade mean and deviation of individuals with low self-concept was $16. / 16 \pm 1/7$ and individuals with high self-concept was 16.51 ± 1.2 . Based on Spearman correlation coefficients a significant correlation was observed between self-concept and academic achievement of students ($p = 0.061$). Predictive variables of academic achievement included satisfaction with growth environment and family training of students.

Conclusions: Although individuals with high self-concept had higher average grade point but this relationship was not significant. Therefore due to cultural differences and fast changes of factors during time no one factor can be stated as the overall rule but a positive significant relationship between educational success and students' satisfaction with growth environment and their family training may be a good indicator for student advisors to pay attention to family factor in time of problemsluding educational subsidence.

Keywords: Educational Status, Self Concept, Students

*Corresponding Author: Zohre salmalian, Langroud, East Faculty member of Guilan University of Medical Sciences
Email: salmalian2009@Gmail.com